

**Lower Merion Synagogue
Kollel Yom Rishon**

*Drinking on Purim: Is
there a Method to the
Madness?*

**Rabbi Elchanan Adler
Rosh Yeshiva,
Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary
February 10, 2013 - Rosh Chodesh Adar 5773**

Yeshiva University
CENTER FOR THE JEWISH FUTURE
Speakers Bureau
www.yu.edu/speakers

מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע ר' אלהנן אדלר

ואמר שחייב להתבשם עד שלא ידע בבירור מה
יאמר אלא שכבר נדחית לדעתינו כמו שביארנו

ספר כלבו סימן מה

וחייב אדם לבסומי בפוריא לא שישתכר
שהשכרות אסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו
שהוא גורם לגלוי עריות ושפיכות דמים ולכמה
עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט כדי
שירבה לשמוח ולשמח האביונים וינחם אותם
וידבר על לבם וזו היא השמחה השלמה

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות פורים

[י] אמר רבא חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא
ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ופירש"י לבסומי
כלומר להשתכר. ושאלתי את פי מהר"י סג"ל אם
כן צריך להשתכר ביותר, והשיב אלי דהכי פי'
דברוך מרדכי וארור המן הם עולין בגימ' בשוה.
ובקל ישתכר אדם דטועה לכוון מגינים, ואמר שכן
הוא בספר אגודה. ואמר מהר"ש שכתב באבי
העזרי דוקא מצוה לבסומי ולא חיובא.

הגהות מיימוניות הלכות מגילה וחנוכה פרק ב

[ב] פ"ק אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא
עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כתב
ראבי"ה דכל הני למצוה בעלמא ולא לעכב:

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טו

כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה
נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד ב
שישתכר וירדם בשכרות

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא
ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא
עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה
שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחייה. לשנה
אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי
הדדי! - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא
מתרחיש ניסא.

רש"י מסכת מגילה דף ז עמוד ב

לאבסומי - להשתכר ביין.

המאור הקטן מסכת מגילה דף ג עמוד ב

אמר רבה חייב איניש לבסומי בפוריא כו' כתב
ה"ר אפרים ז"ל מההוא עובדא דקם רבה שחטיה
לר' זירא לשנה א"ל תא נעביד כו' אידחי ליה
מימרא דרבה ולית הלכתא כוותיה ולא שפיר דמי
למעבד הכי.

בית הבחירה למאירי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה
ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר ומ"מ אין אנו
מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה
שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות
אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת
השם והודאה על הנסים שעשה לנו ומה שאמר
כאן עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כבר
פירשו קצת גאונים שממה שהזכיר אחריו קם רבא
שחטיה לרבי זירא נדחו כל אותם הדברים ולענין
ביאור מיהא זה שאמרו בין ארור המן וכו' הוא
ממה שאמרו בתלמוד המערב שצריך לומר אחר
מקרא מגילה ארור המן ברוך מרדכי ברוכה אסתר
ארורה זרש וכן שצריך לומר חרבונה זכור לטוב

ספר סדר היום - סדר פורים

וענין הסעודה הזאת צריכה שתהיה בבשר ויין כי אין שמחה בזולתם ובענין היין אמרו חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי והדברים לרוב הפוסקים כפשטן ויש מגמגמים בדבר ואומר דזו לאו שמחה איקרי ובודאי בהגיע לענין זה שמה הרבה יותר מדאי ויזיק לו בלי ספק והרמב"ם ז"ל כתב עד שירדם ומפרש הענין עד שלא ידע ר"ל מתוך ששתה מה שאינו רגיל ושינה קופצת עליו ומתנמנם ומתוך שנתו אינו יודע לכיין בין ארור המן לברוך מרדכי אלא שקשה לפירושו למה נקט אלו המלות יותר מאחרות לענין הנמנום הכל שוה ועל זה אחרים פי' שהענין הוא לענין חשבון השמות לידע מה הפרש יש בין זה לזה כי המספר עולה שוה ארו"ר המ"ן תק"ב וכן ברוך מרדכי תק"ב וכשישאלו לו מה הפרש והוא יבקש ולא ימצא והוא נחפז בזה ונטרד הרי עשה היין בו פועל אבל סוף סוף הלשון קשה דלא ידע בין זה לזה והרי יודע.

אלא האמת הוא כפשוטו שצריך ששכלו יתבלבל כ"כ עד דלא ידע לכיין אם יאמרו ברוך לארור שיאמר אינו ברוך אלא ארור וכן בהפך בשכנגדו: ומפני מה חייבו בזה אמר שהוא ענין כבוד וקשה שמעתי פעם שאחר שהמן הרשע בקש להשמיד להרוג ולאבד ולשפוך דם היהודים נעשה ענין קרוב לזה מתוך שמחה עד שנשאר כמתים מושכבים ארצה ומצד אחר הוא חשב לשפוך דם ואנו נוסיף דם על דמינו ע"כ:

שפת אמת מסכת מגילה דף ז עמוד ב

שם בגמ' מחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו' נראה לפרש דאין הכוונה שמחויב להשתכר כל כך עד שלא ידע אלא דכל היום מחויב לעסוק במשחה ועד דלא ידע עדיין החיוב עליו לאפוקי כשהגיע לשיעור זה אבל אפי' קודם השיעור יוצא כל שעוסק במשחה כנ"ל:

טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סי' תרצה

מצוה להרבות בסעודת פורים וצריך שישתכר עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

בית יוסף אורח חיים סימן תרצה

מצוה להרבות בסעודת פורים וצריך שישתכר עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. מימרא דרבא בפרק קמא דמגילה (ז:) וכתבו התוספות (ד"ה דלא) דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים וכן כתב הר"ן (ג: ד"ה גמ') כלומר דאי בין ארור המן לברוך מרדכי לחוד אפילו שמה טובא לא טעי ביהא וכתב הר"ן (שם) בשם רבינו אפרים דמההוא עובדא דקם רבה בסעודת פורים ושחטיה לר' זירא כדאיתא בגמרא (שם) אידחי ליה מימרא דרבא ולא שפיר דמי למיעבד הכי: כתוב בארחות חיים (הל' פורים אות לח) חייב אינש לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשיכרות איסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט:

דרכי משה הקצוץ אורח חיים סימן תרצה

(א) אבל בחידושי אגודה (מגילה סי' ו) ובתולדות אדם וחווה נתיב י' חלק א' (סב ע"ג) כתב דחשבון ארור המן וברוך מרדכי שוה וצריך להשתכר עד שלא ידע החשבון. ומהר"י ברין כתב דרוצה לומר שישתכר וישן ולא ידע בין ארור המן וכן משמע במיימוני והמנהגים כתבו דפיוט אחד היה שהיו עונין על בית אחד ארור המן ועל בית אחד ברוך מרדכי וצריך צילותא שלא יטעה לפעמים. כתבו הגהות מיימוניות פרק ב' (הט"ו אות ב) צריך להשתכר היינו למצוה אבל ידי פורים יצא אפילו לא השתכר.

ב"ח אורח חיים סימן תרצה

והנכון מ"ש הרב הגדול רבינו אפרים דמהך עובדא דשחטיה רבה לר' זירא אידחיא ליה מימרא דרבא ולא שפיר למיעבד הכי וכן כתבו בעל המאור והר"ן משמו ונראה דמהך טעמא סידר בעל התלמוד להך עובדא דרבה ור' זירא בתר מימרא דרבא למימרא דהכי הוי הלכתא ולדחויי לדרבא ומיהו דוקא לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי הוא דדחינן לה אבל מיהו צריך לשחות הרבה מלימודו שייטב לבו במשחה ויהא שתוי או אפילו שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך רק שתהא דעתו עליו

שו"ע אורח חיים סימן תרצה סעיף ב

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל). ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים.

שערי תשובה סימן תרצה

[ב] וישן - עבה"ט ועיין בסידור עמודי שמים שכתב שאביו הגאון ז"ל היה נוהג בימי בחרותו לקיים המימרא כפשוטו, ומי שהוא חלש בטבעו (או שמשתטה עד שאפשר שיבא עי"ז לידי מעשה או דברים שלא כהוגן) אין לו לשתות יותר מדאי וראיה לדבר ריב"א ודוק עכ"ל, וכוונתו במ"ש ריב"א הוא ר"ת ר' יהודה בר אילעי ר"ל שר"י בר אילעי אמר בירוש' דלא שתי אלא מפסחא לפסחא וחוגרני צדעי כו' משמע דבפורים לא שתה כיון ששתייתו היה מזיק לבריאת גופו:

ביאור הלכה סימן תרצה

חייב אינש וכו' - וא"ת האיך יחייבו חז"ל מה שנוכר בתורה ובנביאים בכמה מקומות השיכרות למכשול גדול וי"ל מפני שכל הנסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו ע"י משתה כי בתחלה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י משתה ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין. ומ"מ כ"ז למצוה ולא לעכב [א"ר]:

עד דלא ידע וכו' - וז"ל המאירי חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר ומ"מ אין אנו מצוין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת הש"י והודאה על הנסים שעשה לנו וע"ש מה שמבאר דברי הגמרא. וז"ל הח"א כיון שכל הנס היה ע"י יין לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו כדי לזכור הנס הגדול ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות בנט"י וברכה ובהמ"ז או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שיהוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לש"ש עכ"ל:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצה

(ד) ויש לפרש עד דלא ידע וכו' כלומר עד שלא יוכל להכריע איזו טובה היתה יותר גדולה לפנינו אם מפלת המן אם גדולת מרדכי [עט"ז] ובהגהת מיימוני בשם ראבי"ה כתב דזהו למצוה ולא לעיכובא ע"ש ואינו מובן דהא אומר לשון חיוב מחייב אינש לבסומי וכו' וי"ל שיש לפרש דה"פ מחייב אינש לבסומי כלומר דזהו חיוב על כל אחד עד דלא ידע וכו' כלומר והרשות ביד השותה לשתות עד דלא ידע וכו' דבוודאי אין כל בני אדם שוים בזה ואומר דהחיוב על כולם כל אחד לפי מדרגתו והרשות עד דלא ידע וכו' אפילו אם שותה עד דלא ידע לא נגעור בו: (ה) אמנם רבינו הב"י בספרו הגדול כתב בשם אורחות חיים וז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשכרות איסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט עכ"ל וקשה דא"כ מאי עד דלא ידע וכו' ואם מפרש כאיזו פירוש שנתבאר איך סתם רבינו הב"י דבריו בש"ע דלהדיא משמע שכרות גמורה וצ"ע [ואולי יפרשו עד ולא עד בכלל ולמעשה יש להתרחק מן השכרות ובפרט שתיית י"ש שבשכרותו יתמלא קיא צואה ורק לשתות מעט יותר מלימודו ולישן קצת]:

ספר עמק ברכה

וממו"ר הגאב"ד דבריסק (שליט"א) שמעתי שאמר הא דנשתנה שמחת פורים מכל שאר השמחות של מועדים, דלא מציינו בשום שמחה דין כזה שיתחייב לבסומי בשתיית יין עד דלא ידע וכו' - משום דבכל המועדות עיקר מצות שמחה אינו אלא לשמוח בהשם, ובשר ויין אינו אלא סיבה לעורר השמחה, וכמבואר ברמב"ם פ"ו מה' יו"ט ה"כ יעו"ש, וכן הוא במדרש רבה שה"ש פ"א: זה היון עשה השם נגילה ונשמחה בו איני יודע אם בו ביום או בו בהקב"ה ת"ל נגילה ונשמחה כך, אבל בפורים כיון דכתיב משתה ושמחה, נמצא שהמשתה עצמה היא גוף המצוה בלי שום תכליתים של שמחה, ועל יסוד זה של מצות משתה תקנו דין זה שחייב לבסומי עד דלא ידע וכו'.

דברים פרק לא

(טז) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה הֲנֵן שָׂכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרַי אֱלֹהֵי גֹכֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָּא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבֵנִי וְהִפָּר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: (יז) וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲזָבֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהִיָּה לְאָכַל וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבֵי מִצְרָאוֹנַי הִרְעוֹת הָאֵלֹהִים: (יח) וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הִרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרָיִם: (יט) וְעַתָּה כְּתַבּוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל: (כ) כִּי אֲבִיאֲנֹו אֶל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּיו זִכַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשֵׁן וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרָיִם וַעֲבָדוּם וּנְאֻצוּנִי וְהִפָּר אֶת בְּרִיתִי: (כא) וְהִיָּה כִּי תִמְצָאֵן אֹתוֹ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעֹנָתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעַתִּי אֶת יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה הַיּוֹם בְּטָרְם אֲבִיאֲנֹו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

דברים פרק לב

(טו) וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָוִן וַיִּבְעֹט שְׁמֵנָה עֲבִית כְּשִׁית וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוּר יִשְׁעָתוֹ: (טז) יִקְנָאָהוּ בְּזָרִים כְּתוֹעֵבֹת יִכְעִיסָהוּ: (יז) וַיִּזְכְּחוּ לְשָׂדִים לֹא אֱלֹהֵי אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חַדָּשִׁים מִקְרֹב כִּי לֹא שָׁעֲרוּם אֲבֹתֵיכֶם: (יח) צוּר יִלְדֵן תִּשִׁי וְתִשְׁכַּח אֶל מַחְלָלָן: (יט) וַיִּרְא יְקֹנֵק וַיִּנְאֹץ מִכַּעַס בְּנָיו וּבְנֹתָיו: (כ) וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תִּהְפָּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא אֲמֵן בָּם: (כא) הֵם קִנְאוּנִי כִּלְאֵל אֶל כַּעֲסוּנִי בְּהִבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֲקִנְיָאִם כִּלְאֵל עִם בְּגוֹי נָבֵל אֲכַעִיסֶם: (כב) כִּי אֲשֶׁר קָדַחָה כְּאִפִּי וְתִיקַד עַד שְׂאוֹל תַּחְתִּית וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וְתִלְהֵט מוֹסְדֵי הָרִים:

(כג) אֶסְפָּה עָלֵימוּ רַעוֹת חֲצִי אֲכַלָּה בָּם: (כד) מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רִשְׁף וְקָטַב מְרִירֵי וְשֵׁן בְּהֵמֹת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זַחְלֵי עֶפֶר: (כה) מִתּוֹץ תִּשְׁפֹּל חֶרֶב וּמַחְדָּרִים אִימָה גַם בְּחֹר גַּם בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שִׁיבָה: (כו) אֲמַרְתִּי אֲפֹאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָה מֵאֲנוּשׁ זָכָרָם:

(מ) כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יָדַי וְאֲמַרְתִּי חֵי אֲנֹכִי לְעֵלָם: (מא) אִם שָׁנוֹתַי בְּרַק חֲרָבִי וְתִאֲחֹזִי בְּמִשְׁפָּט יָדַי אֲשִׁיב נַקְם לְצָרֵי וְלִמְשֻׁנָּי אֲשַׁלֵּם: (מב) אֲשַׁפִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר מִדָּם חָלַל וְשִׁבְיָה מְרֹאֵשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב: (מג) הִרְנִינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם עֲבָדְרוּ יְקוּם וְנָקַם יִשִּׁיב לְצָרָיו וְכִפֹּר אֲדַמְתוּ עִמּוֹ:

רמב"ן דברים פרק לב

והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרכו הקשה והגדולה והחזקה, ויכפר על חטאתינו למען שמו. אם כן, השירה הזאת הבטחה מכוארת בגאולה העתידה על כרחן של מינין.

דברים פרק כה פסוק יט

וְהִיָּה בְּהֵנִיחַ יְקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ לְךָ מִכָּל אֲיִבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ נִחַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זִכְרֵךְ עֲמֵלֶךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:

שמות פרק יז פסוק יד

וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זְכוּרָן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מַחָה אֶמְחָה אֶת זְכוּר עֲמֵלֶךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: